

Denne artikkelen kan kopieres fritt og videreformidles til andre.

En forutsetning er at navn på utgiver (Strinda historielag), årbokas årstall og forfatter(e) oppgis.

Det må ikke foretas endringer i artiklene.

Det er ikke tillatt å skanne eller kopiere bilder i bøkene for bruk i andre sammenhenger.

Fugler i Strindaområdet for 50-60 år siden og i dag

Av Olav Hogstad

Faunaen er dynamisk og forandres stadig. Noen arter avtar i antall eller blir borte, andre øker eller utvider sitt utbredelsesområde. Det er ikke alltid lett å forklare slike endringer, men ofte er det en rekke faktorer som har vært av betydning. Endringer i jordbruket er nok det som har innvirket sterkest på fuglefaunaen. Det tidligere kulturlandskapet var en blanding av slåttenger, beitemarker, åkerlapper og havnehager. Nå er mange av disse områder nedbygd, og våre velfriserte hager med kortklippede plener og prydbusker gir lite rom for arter som krever beskyttelse, hekkemuligheter og tilstrekkelig med mat til å få fram sine unger. Også lukking av bekker og utjevning av ravinene har bidratt til å redusere arts mangfoldet.

Eggsamling var drivkraften

Denne historien beskriver episoder som gjorde inntrykk på en gutt i oppløpsalderen. Tida er 1948-1952, mine tre siste år på Berg skole og det første året på Strinda videregående skole som holdt til i "Dessengården". Hukommelsen er neppe lenger noe å skryte av, men på fuglefronten er det utrolig hva som har festet seg. Som ivrig eggsamler noterte jeg hvor reir ble funnet, antall egg i reiret og kort om hvordan fuglen så ut. Selv om alle notater er forsvunnet i tidens

løp, kan jeg fortsatt huske noen av formuleringene. Å samle egg var ikke helt stuert, selv ikke den gangen. Her må det raskt påpekes at vi seriøse samlere alltid (nesten) ventet til kullet var fulllagt før et, og bare ett egg, ble tatt fra reiret. Å sørge for å ha dubletter var imidlertid vanlig, og det foregikk en utstrakt byttehandel. I ettertid har jeg tenkt litt på hvordan vi fant ut hvilken fugl vi hadde foran oss. Ingen hadde kikkert. Dessuten var det lenge før de små nette fuglebøkene kom i handelen. På Folkebiblioteket hadde de imidlertid skattkista *Norges dyreliv*. Fra Berg skoles bibliotek lånte jeg, og fornyet stadig lånet av fire små svenske bøker med fargebilder av de vanligste fuglene i Norden.

Begynnelsen

Grunnlaget for min senere løpebane skyldes utvilsomt en dispuTT med min klasseforstander Lorents Bliksås. Av en småviltjeger hadde jeg fått hodet av en enkeltbekkasin, en vadefugl ikke helt ulik rugde, som jeg ville gi til skolens naturfagsamling. Bliksås påstod hardnakkert at det var en rugde - en diskusjon som endte med kontrollsjekk i en bok og ga giveren rett. Dette viste at tro og realitet ikke alltid er samme sak og ikke minst, betydningen av faglitteratur.

Del av "Snaustrinda" med Strinda (Moholt) kirke i juli 1952. Til venstre er samlingslokalet Veiskillet. Øverst til høyre synes radiomastene på Tyholt. I dette landskapet med beitemark, slåttenger og kornåkre var kulturlandskapsfugler som storspove, vipe, sanglerke og svaler tallrike.
Foto: Widerøes Flyveselskap A/S. Kopi fra Universitetsbiblioteket i Trondheim.

Strinda endres

I 1950- og 1960-årene ble store landområder regulert og bebygd i raskt tempo, bl.a. i området Berg-Nardo, "Snaustrinda" rundt Moholt kirke, og Lade. Først kom Strindheim og Persaunet hagebyer, deretter fulgte Angelltrøa, Valentinlyst samt områdene øst og sør for Nardo. I 1964 ble Strinda en del av storkommunen Trondheim. Tidligere åpne områder med gress eller korn ble erstattet med veier og bebyggelse, og beitende husdyr ble etter hvert borte.

Virkeområdet, reirfunn og økt kunnskap

Hvordan opplevde vi fuglelivet før utbyggingen? Hvilke fugler ble registrert, og hvor fantes de? Virkeområdet var relativt stort, og yttergrensene var i store trekk Kuhaugen, Ringve og østover til Leangenbukta, Charlottenlund, Estenstadmarka og etter hvert nærområdene til Jonsvatnet, området mellom Nedre og Øvre Leirfoss samt Lerkendal.

Tålmodigheten ble ofte satt på store prøver. Men til tross for at vi var rastløse

gutter, kunne vi sitte både en og to timer dørgende stille mens vi fulgte en fugl som engstelig og svært forsiktig nærmet seg reiret. Det var triveligst å være sammen med en som var like ivrig og nysgjerrig som meg selv. Oftest fartet jeg sammen med min gode venn Ove Gran. Vi merket oss at fuglene var individualister og oppførte seg forskjellig. Noen var aggressive, andre var mer forsiktige. Kjønnenes arbeidsfordeling ved hekkingen varierte både innenfor og mellom arter. Ove bestemte seg tidlig for å skrive en fugebok straks alder og

kunnskap tilsa det. Han ble imidlertid gartner og overtok sin fars gartneri ved Bekkevoll, og noen bok ble det ikke.

Siden jeg bodde i enden av Paul Fjermstads vei og Ove i Tankveien, startet flere av utfluktene over "Tyholthaugen" hvor det nå er barnehage og hvor MARINTEK holder til. Her var det gamle murer etter Tyholt gård, gressletter med busker og enkelte trær, dessuten tre store hull i berggrunnen, sprengt ut av tyskerne for plassering av kanoner.

Tyholthaugen med Skipsmodelltanken i 1952. I området til venstre for Skipsmodelltanken synes bl.a. rester av grunnmurene til Tyholt gård. I 1921 ble gården kjøpt av Statens telegrafvesen som bygde stasjon for Trøndelag kringkaster på eiendommen. Veien i forkant i bildet er Paul Fjermstads vei. Ved bakre del av Skipsmodelltanken skimtes en treklynge som delvis omgir en forholdsvis stor dam (ikke synlig). Til venstre for dammen sees en del av Tyholtskogen. Kjerreveien fra skogen førte til Valentinlyst gård. De 150 meter høye radiomastene måtte vike plassen for det 124 meter høye Tyholtårnet som sto ferdig i 1985.

Foto: Widerøes Flyveselskap A/S. Kopi fra Universitetsbiblioteket i Trondheim.

Tyholthaugen i 2008, sett fra Tyholtårnet. Skipsmodelltanken er betraktelig utvidet, og en barnehage dekker det meste av haugen. Foto: Olav Hogstad.

Her hekket linerle, tornsanger, busk-skvett, gulspurv, og stæren kom flokkvis midtsommers og lette etter meitemark og insekter. I en av de to fuglekassene jeg hadde i Tyholtskogen, et lite skogholt som det fortsatt finnes et parti av, hekket svart-hvit fluesnapper. Over dammen ved sørenden av Skipsmodelltanken, sveipet svaler på jakt etter insekter. Ofte gikk turen videre langs en kjerrevei på jordet mot Valentinlyst gård og videre til "Leirgruva" ved Moholt kirke, feltet hvor Strinden teglverk hentet leire. Her fant vi, til vår store undring, muslingskjell med samme form som de i fjæra ved fjorden. Rødstilk, en vadefugl med lange, røde bein hekket i enkelte år. Ved dagens Eberg skole jublet flere sanglerker høyt i sky.

Nærmere Moholt kirke var det områder med kortvokst gress. Her hekket mange par vipere som fløy omkring i vårkåte kast. Jeg husker et år da de rugende hundene ble overrasket av et snøvær. Da jeg nærmet meg området, lettet de og eksponerte reirene som syntes som svarte flekker i den snøhvite grunnen. Storspover med sin vemodige fløyting holdt til spredt over hele området hvor de kunne skjule seg i vegetasjonen.

I den trange, men frodige Bekkevoll-dalen hekket det jevnlig troster, gulspurv, tornsanger og en liten fugl uten kjennemerker av noe slag. Denne fuglen bygde et år to reir ikke langt fra hverandre, men det kom aldri egg i noen av dem. Lite visste vi at hannen av enkelte sangere kan bygge flere "hannreir" hvor

Området ved Strinda (Moholt) kirke sett fra vest i juli 1952. Til høyre bak i bildet sees Bergheim Steinbrudd. Partiet hitenfor Strinda kirke er en del av "Leirgruva" hvor Strinden teglverk hentet leire som ble transportert via en kabelbane til teglverket. Etter hvert som det aktuelle leirlaget ble fjernet, kom vegetasjonen. Her hekket årlig flere par av vipe i det korte gresset. Langs kanten mot engene holdt sanglerka til.

Foto: Widerøes Flyveselskap A/S. Kopi fra Universitetsbiblioteket i Trondheim.

Storspove (til venstre) og vipe (til høyre) er i stor grad knyttet til jordbrukslandskapet. Sammen med sanglerke var disse to artene vanlig på mange av jordene som nå er nedbygget og hekkebestanden har avtatt sterkt de siste tre tiårene.

Foto: Torgeir Nygård (storspove) og Ingvar Stenberg (vipe).

den fremtidige maken fullfører ett av dem og fortsetter hekkingen. I ettertid fant jeg ut at det må ha vært en hagesanger som ikke fikk noen make.

Ved bjørkealléen som gikk fra Strinda sykehus til Vasseljen på Bromstad, hekket buskskvett i veikanten, blåmeis i en hulstamme, gulspurv sang sin "telle til syv"-sang, sanglerke og storspove hekket side om side, og både låve- og taksvaler jaktet på insekter over området.

Rotvoldskogen ved Øvre Rotvold gård ble ofte besøkt. Her hekket bl.a. gråtrost, rødvingetrost, rødstjert, trepiplerke, jernspurv og gulspurv. I en hulstamme hadde en kjøttmeis reir år etter år. Noe av det mest spennende var mitt første funn av et gransanger-reir.

I likhet med mange andre kulturlandskapsarter har gulspurven gått tilbake i antall. Intensivering av jordbruket har medført tap av kantvegetasjon og andre foretrukne tilholdssteder. Gulspurven er lett kjennelig både på den gule drakten og på sangen; det virker som den teller til 7 med langtrukken avslutning på syyyv. Foto: Per Gustav Thingstad.

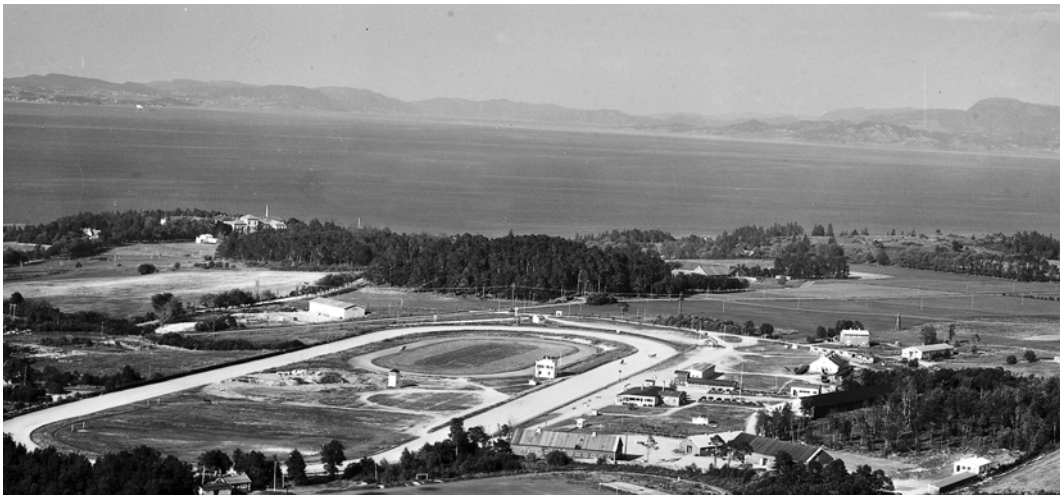
Utsnitt av flyfoto tatt mot nord av Widerøes Flyveselskap i 1936. Del av Brøsetveien med Brøset gård i forgrunnen. Bygningen til venstre bak i bildet er Strinda sykehus med Kuhaugen bak. Kjerreveien fra sykehuset til Bromstad gård (ved skoghollet til høyre i bildet) er nå nedbygget og huser bl.a. Bromstadekra. En kort strekning langs kjerreveien hadde et parti med bjørketrær og busker som virket forlokkende på flere fuglearter.

Foto: Widerøes Flyveselskap A/S. Kopi fra Universitetsbiblioteket i Trondheim.

Mens hannen sang sitt taktfaste *tjipp tjapp*, bygde hunnen reiret. Ved å etterligne hunnens litt vemodige lokketone, fant jeg det kulerunde reiret med inngang fra siden. Etter noen dager kom det egg, hvorav ett havnet i samlingen. En gang fant jeg reir av gråfluesnapper i en nisje i ei furu så sent som i august. Ungene kom på vingene, men ble neppe sterke nok til å gjennomføre den lange reisen til overvintringsområdet - sør for Sahara. Fortsatt kaster jeg et blikk mot furua som kan sees fra bilen når jeg kjører forbi på E6'en. På veien hjem fra Rotvollskogen eller før vi syklet i retning Tunga og Granåsen, hendte det at vi besøkte Gildheim kafé nederst i Brøsetveien og delte en flaske brus.

I bakkant av torvstrøfabrikken ved Lohove hadde flere arter tilhold, bl.a. busk-skvett, gulspurv, rødstrupe og troster. Ikke langt fra en grøft hvor det var skåret ut torv, lå et forlatt reir med fire kalde, gråbrunflekkete egg. På grunnlag av størrelse og farge på eggene mente vi det kunne være rugde.

I Estenstadmarka har det skjedd forholdsvis lite, og endringene er få. En artig oppdagelse var registreringen av rødvingetrostens forskjellige dialekter; fuglene i Estenstadmarka, Lade og Kухaugen sang forskjellig og var lett gjenkjennelige. 2. Strinda speidertropp hadde et lite tømret krypinn, Bjønnhiet, som lå ved Svarttjønna. Etter hvert som nattemørket virket mindre skremmende, brukte jeg denne hytta som overnatting

Leangen travbane med Rotvollskogen i bakgrunnen. Bildet er tatt i juli 1958. Til tross for at E 6 nå går kloss inntil skogen, huser skogen et mangfold av fuglearter. Nordlandsbanen passerer mellom øvre og nedre del av skogen. Står en ved togstasjonen mellom de to skogholtene, kan en på vårparten høre sang av bl.a. gran- og løvsanger, rødstrupe, rødstjert, fire forskjellige trostearter, svarthvit fluesnapper, kjøttmeis, bokfink og grønnfink.

Foto: Telemark Flyselskap. Kopi fra www.flyfotoarkivet.no.

og utgangspunkt for å oppleve orrhannens vårspill. Tiurens spill fikk jeg aldri med meg, men jeg skremte av og til opp storfugl i skogspartiet ved Liaåsen og nordover mot Austlimyra. Både storfugl og en annen hønsefugl, jerpe, var utvilsomt mer tallrik den gang enn nå. Jerpa er kravfull til hekkestedet og er dessuten svært stasjonær; i tillegg til grantrær å skjule seg i, krever den fuktig mark med bjørk og gråor. Fortsatt ser jeg jevnlig jerpe på flere av de samme stedene som for fem-seks tiår tilbake. Av spesielle opplevelser fra Estenstadmarka, skogen jeg betrakter som min barndoms skog, er reirfunn av fuglekonge. Denne knøttlille fuglen som er Europas minste og veier bare 5-6 gram, bygger et enestående kunstverk. Det er tilnærmet kulerundt med inngang oventil og er flettet inn mellom nålekvistene i en grangrein. Innvendig er det foret med fjær som oventil blir lagt slik at spissen ender mot åpningen og virker som en svingdør. Reiret var plassert langt ut på greina og var umulig å nå – ingen egg til samlingen.

Av andre episoder fra Estenstadmarka som gjorde spesielt inntrykk, var nærkontakt med en spurveugle, en perleugle som kikket nysgjerrig ned på meg fra reirhullet og synet av en svevende fjellvåk som trolig hekket i området ned mot Jonsvatnet. I Kalkbergåsen ved Ramdalen fikk jeg en gang besøk av tre lavskriker som var svært interesserte i matpakken min. Den nærmeste fuglen var bare noen få cm fra hodet mitt. Vide-

re, overraskelsen da jeg oppdaget at en høy og kraftig fuglesang kom fra en av våre minste fugler, gjerdesmetten. I det frodige feltet med blandingsskog ved Loholt gård holdt det til en fugl som sang iherdig og blandet inn andre arters låter i sin. Det var en gulsanger, eller bastardnattergal som den ble kalt den gang. Til tross for flere dagers intens leting ble ikke reiret funnet. En rødstjert-hann som prøvde å få to koner på samme tid ble registrert nær Lomtjønna. Hannen hadde en make som lå på egg i en hulstamme, men satt selv og sang ved en fuglekasse et 50-talls meter unna i håp om å kapre en ekstra hunn. Overraskelsen var stor da jeg fant reir av svartmeis i et hulrom i bakken ved skibakken i Kastbrekka - alle meiser skulle ifølge litteraturen hekke i trær. Ved utløpet av Litlvatnet holdt det til en liten, merkelig fugl. Rett som det var, stupte den ut i vannet og forsvant - det var fossekallen som i 1963 ble valgt som vår nasjonal-fugl.

Området ved Nardo virket forlokkende med sin rike variasjon i topografi og vegetasjon. Her var det bratte skrenter, skogholt med løvtrær og buskas langs grøfter. Våre besøk i denne regionen var imidlertid raske og fåtallige på grunn av innfødte som hadde en mindre vennlig holdning til fremmede reirletere.

Av episoder i villastrøk, husker jeg spesielt en stor svartspett som hadde reir i en tørrstamme i hagen hvor slakter Siem hadde sin butikk i krysset Tyholtveien-

Leangenbukta i april 2008. Den populære Ladestien snor seg gjennom terrenget med sjø på den ene siden og skog på den andre. Leangenbukta er et viktig fjærområde for mange fuglearter. Mange oppholder seg her i vinterhalvåret eller benytter området som rasteplass under trekket vår og høst. Skogen ved Leangenbukta og vestover mot Østmarka er meget variert, og blant furu, gran, bjørk og gråor finnes varmekjære treslag som alm, ask, bøk og hassel. Her hekker bl.a. hagesanger, munk, tornsanger, gran- og løvsanger, fluesnappere, flere meisearter, flaggspett og ringdue. Også spettmeisa som normalt holder til sør for Trondheimsfjorden, høres av og til i området. For få år tilbake hekket et par like ved Ladestien. Foto: Olav Hogstad.

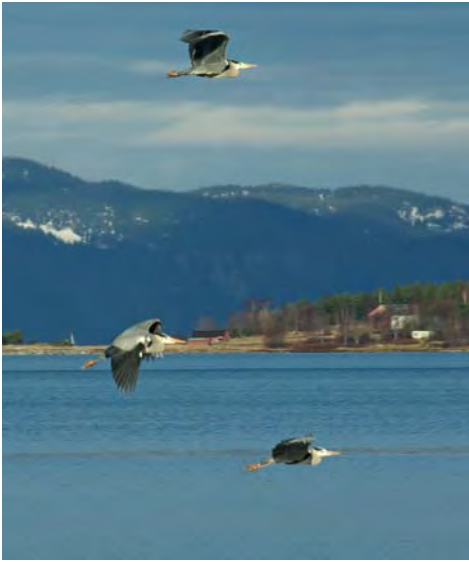
Tyholt allé. En løvmeis hadde bygd reir i en postkasse i Brøsetveien. På vei til Rosendal kino hørtes sang av jernspurv i hager langs Skyåsveien og Veimester Krohgs gate, og ved den lille kirkegården ved kinoen sang svarttrost og rødvingetrost i kveldstimene. Like ved Fagerheim gård holdt en kattugle til i et hult tre; en eksotisk og litt mystisk fugl for en 11-åring. Ved Lerkendal hekket en koloni sandsvaler i en sandbrink.

I Leangenbukta ble det observert forskjellige ender og vadefugler, men bare stokkand, ærfugl, tjeld og rødstilk ble

artsbestemt. Ender og vadefugler var et vanskelig kjøtt.

Hva har skjedd med fuglefaunaen i løpet av disse årene?

Kulturlandskapsfugler som vipe og storspove hekker fortsatt på innmarka flere steder, men har gått markert tilbake. Sanglerka er blitt sjelden og det er usikkert om den lenger hekker i Strinda. Alle de tre svaleartene, sand-, tak- og låvesvale er nå relativt fåtallige. Også rødstjert, buskskvett og tornsanger har blitt færre. Gråspurven finnes overalt,

Gråhegra er en meterstor fugl med lang hals som holdes S-formet innbuktet i flukt. Arten har økt i antall og utbredelse, og en stor del av de voksne overvintrer langs kysten og langs vassdrag. Foto: Per Gustav Thingstad.

Havørn, vår største rovfugl med vingspenn opptil 2,50 m, har i de siste tre tiår økt i antall og utvider stadig utbredelsen. Arten hekket nå årvisst i Trondheim kommune og sees ofte i Strindfjorden. I tillegg til at fuglen er svært stor, er fluktsilhuetten meget typisk: lange og brede vinger, kort og butt kileformet stjert, og ganske lang hals med kraftig nebb. Foto: Torgeir Nygård.

men i klart mindre antall enn for et halvt hundreår siden, delvis på grunn av overgangen fra hest og kjerre til bensindrevete farkoster. Hestemøkk var god mat, og mye havre ment for hester havnet nok i gråspurvenes mager. I tillegg kan miljøgifter være en viktig årsak til bestandsnedgangen.

Mange arter har imidlertid økt både i antall og utbredelse i disse 50-60 årene, flere enn de som har avtatt. Dessuten er det langt flere som overvintrer. En av årsakene er mildere vintre. Fra slutten av 1980-tallet har vi hatt en rekke milde vintre, noen blant de varmeste på hundre år. I motsetning til for fem tiår tilbake, er det ikke uvanlig å se overvintrende arter

som stokkand, rødstilk, ringdue, gråtrost, rødvingetrost, svarttrost, rødstrupe, stær, bokfink og bjørkefink.

Men også en utstrakt vinterfôring har betydd mye. Felleskjøpet i Trondheim antok at 202 tonn solsikkefrø gikk med til fôring av fugler fra Surnadal og nordover til og med Finnmark i 2000. To år senere var mengden økt til 401 tonn. Grønnfink, eller svenske som den ble kalt, er en av artene som både har økt i antall og ekspandert mot nord de siste 20 årene, ikke minst på grunn av denne fôringen.

Gråhegra er gradvis blitt vanlig langs sjø, vann og vassdrag i sommerhalvåret,

og noen overvintrer, bl.a. i sjøkanten langs Ladestien. Havørn er nå et vanlig syn langs fjorden. Tjeld holdt tidligere til fortrinnsvis ved sjøen, men sees nå også ved Jonsvatnet. Den overvintrer ofte i Værebukta. Hettmåke kan jeg ikke huske å ha sett i Strindaområdet tidlig på 1950-tallet. Den er nå vanlig ved fjorden og i vann og vassdrag og overvintrer årlig, og mellom 50 og 250 overvintrere alternerer mellom Nidelva og fjæreamrådene nordafor. Ringdua, en tidligere typisk skogsart, har tilpasset seg mennesker og trafikkstøy og hekker nå tallrikt også i villastrøk. Kattugla er en regelmessig hekkefugl i Estenstadmarka og ved deler av Jonsvatnet. Spesielle fuglekasser laget nettopp for kattugle har klart bidratt til økningen vi har hatt de siste 20 årene.

Det moderne bestandskogbruket med flatehogst og fjerning av gamle og tørre bartrær har virket negativt på mange skogsfuglarter. Estenstadmarka har imidlertid blitt spart for de store flatehogstene. En fugl som synes å ha profittert på relativt små hogstflater i gammelskogen, er svartspetten. Den lever for en stor del av stokkmaur som finnes i gamle trær og i morkne stubber som står igjen etter hogsten. På vårparten kan en nå jevnlig høre høye *kliæw* og kraftige trommevirvler, spesielt i traktene ved Jonsvatnet.

De store ansamlingene av kråker på tur til og fra overnattingsplassene var, og er fortsatt, et velkjent syn i vinterhalvåret.

Tidligere overnattet en flokk på flere tusen fugler ved Lerkendal. En stor del av disse kråkene kommer fra andre steder for å overvintre her. Det er antatt at områder ved Trondheimsfjorden er vinterholdssted for kråker fra Nord-Norge, Nord-Sverige og Finland. Overnattingsflokkene er etter hvert blitt noe mindre, trolig på grunn av bedre søppelbehandling. I senere år er også innslag av kaie og kornkråke blitt vanlig i disse flokkene. Tidlig om morgenen spres de i mindre flokker og flyr på matsøk, mange drar til fjæreamrådene. Ut på ettermiddagen vender de tilbake.

Kaie er etter hvert blitt en vanlig hekkefugl. Den har lenge hekket i Stjørdal og en rekke andre steder i Nord-Trøndelag. Nå finnes den i villastrøk, bl.a. på Tyholt og Nardo hvor den ofte bygger reir i skorsteinspiper. Ravn synes å ha blitt noe mer tallrik enn tidligere. Jeg kan ikke huske å ha sett arten i Estenstadmarka før i de senere årene. Også skjæra har økt i antall i løpet av 1990-tallet, trolig som en følge av mildere vintre, og at de drar nytte av utlagt mat gjennom vinterhalvåret.

Nye arter har inntatt Strinda

Kanadagås var en ukjent art i Strinda inntil den dukket opp rundt 1960 og etablerte seg ved Jonsvatnet på 1980-tallet. Også tyrkerdua er en nykommer og ble først sett i Strinda i juni 1963. Arten spredte seg raskt, men etter en topp midt på 1970-tallet, avtok antallet sterkt og den forsvant fra flere lokaliteter. Den

Nøttekråke (til venstre). Fra tid til annen ”invaderes” vi om høsten av fugler fra nord-øst, ofte fra Ural og Sibir. Vanlige arter er sidensvans, gran- og furukorsnebb og nøttekråke. Fuglene forlater sitt normale hekkeområde fordi næringen svikter og drar mot sør-vest. Slike invasjonfugler drar videre etter en tid og mange vender tilbake til sitt hekkeområde. Høsten 1995 fikk vi besøk av ”sibirnøttekråke”, en underart av vår egen nøttekråke som hekker lenger sør i landet. De fleste trakk videre etter noen uker, men enkelte stoppet opp fordi det var nok føde; frø av cembrafuru. Nøttekråka hekker nå fåtallig, men jevnlige i flere av våre barskogsområder. Disse fuglene virker tillitsfulle og er lite sky i motsetning til den sørlige nøttekråka som er årvåken og forsiktig av seg. Foto: Per Gustav Thingstad.

Kornkråka (til høyre) er på størrelse med kråke, men er helt svart og har et fjærløst grått parti ved nebbrota. Den etablerte seg i Strinda på 1970-tallet og sees nå vanlig på pløyd åker og på beitemark hvor de leter etter meitemark og andre småkryp. Foto: Per Gustav Thingstad.

finnes nå spredt og fåtallig. Lyden, taktfaste *koo-koooo-ko* er lett å skille fra ringduasfemstavetsang *ko-kookoko-ko* med trykk på 2. stavelse. Høsten 1995 opplevde Trondheim en storinvasjon østfra av ”sibirnøttekråke”, en underart av nøttekråke som bare finnes lenger sør i landet. Siden da har arten blitt et fast innslag i Trondheims fauna, og flere par hekker nå innenfor barskogsområdene våre. Trolig er bestanden innenfor kommunen i 2008 på om lag 300 individer.

Det er hovedsakelig den økte forekomsten av cembrafuru som tiltrekker fuglene. Cembrafuru har kongler med store og næringsrike frø som fuglene gjemmer unna på skogbunnen og senere bruker som vintermat og som føde for reirungene på vårsiden. Som en digresjon kan nevnes at frøene er velsmakende og kalles ofte russentøtter, og ble delt ut i svenskepakken med mat i 1940-årene.

Reitgjerdet sykehus i juli 1958. I trærne som omkranser sykehuset hekket de første kornkråkene tidlig på 1970-tallet. Etter hvert økte kolonien betraktelig, og fuglene etablerte nye kolonier flere steder i Strinda. Veien på skrå i bildet passerer Granåsen gård.

Foto: Telemark Flyselskap. Kopi fra www.flyfotoarkivet.no.

En annen nykommer er kornkråka. Denne helsvarte og raveliknende kråkefuglen med et grått fjærløst parti ved nebbrota, kom fra Stjørdalsområdet omkring 1970 og noen fugler etablerte en koloni i et skogholt ved Reitgjerdet. Antallet økte raskt og kornkråka er nå en vanlig hekkefugl i Strinda-området, og det hekker nå rundt 300 par innenfor Trondheim kommune. Foruten Trondheim, finnes den bare ved Stavanger og ved Mjøsa.

Den gråspurvliknende pilfinken har kommet for å bli. De første dukket opp på 1960-tallet og sees nå jevnlig. Den vakre stillitsen er en ny høst- og vintergjest som dukker opp sporadisk. I 1986 holdt en hann til ved Leangenbukta over en lengre periode, og i 1994 ble flere sett bl.a. på høstparten ved Gildheim og Angelltrøa. To andre sjeldne arter er rosenfink og kjernebiter. Rosenfinken ble første gang hørt ved Jonsvatnet i juni 1996, men er senere observert flere ganger. Kjernebiteren synes imidlertid å ha

Blåmeisen (bildet) har økt betraktelig i antall de senere årene, mens den nære slektningen kjøttmeis synes å ha avtatt, uvisst av hvilken grunn.

Foto: Ingvar Stenberg.

gjort strinding av seg. I 1996 ble åtte individer registrert på Søråsen, Jonsvatnet, og flere reirfunn er gjort i senere år.

Status per 2008

Strinda har sluppet forbausende godt unna de siste tiårenes utbygging. Fra Tyholtårnet ser en at dagens Trondheim er en grønn by. Selv om enkelte bebygde områder i Strinda har en stor grad av fortetting, er de eldre villaområdene relativt vegetasjonsrike med ganske store hager som har en fin fordeling av hekker, busker og trær. Det gir livsmuligheter for en rekke fugler.

De mange fuglekassene som er satt opp erstatter mangelen av hule trær og gir hekkemuligheter for bl.a. meiser, svart-hvit fluesnapper, gråspurv og stær.

Tilbakegangen av fugleartene jeg har nevnt, er ikke enestående for Strinda.

Det samme har skjedd over det meste av Skandinavia. Arter med negativ bestandsutvikling finner vi særlig blant kulturlandskapsfugler og skogsfuglarter. Årsaken til tilbakegangen hos de enkelte artene er forskjellige, men omleggingen av jord- og skogbruket er blant hovedfaktorene. Klimaendringer påvirker nok også fuglefaunaen, men i hvor stor grad vet vi lite om. Atferdsmessige forandringer hos artene selv er trolig årsaken til at mange arter som bl.a. ringdue, måltrost og rødvingetrost har blitt mindre sky overfor mennesker og nå hekker vanlig i tettbygde strøk.

Selv vinterstid kan vi oppleve et ganske rikt fugleliv. Med jevnlig føring med solsikkefrø og litt talg kan vi få besøk av gråspurv, grønnefink, dompap, gulspurv, kjøttmeis, blåmeis, løv- eller granmeis alt etter om vi bor i villastrøk eller nær skogkant. Av og til dukker små flokker

Et utvalg av fuglearter som har endret status i Strinda siden tidlig på 1950-tallet		
Avtatt i antall	Økt i antall eller utbredelse	“Nye” arter
vipe	gråhegre	kanadagås
storspove	tjeld	tyrkerdue
sanglerke	kattugle	nøtteskrike
låvesvale	havørn	kornkråke
taksvale	ringdue	stillits
sandsvale	kaie	rosenfink
stær	skjære	kjernebiter
tornsanger	grønnfink	pilfink
buskskvett	blåmeis	
gråspurv		
gulspurv		

av grå- eller grønnsisik opp. Også flaggspetten besøker gjerne fôringsbrett, da kan den relativt store fuglen henge opp ned som en meis. Av og til dukker den mer sjeldne gråspetten opp og forsyner seg av talget. Er en heldig, kan en opp-

leve den raske spurvehauken på jakt ved matbrettet; en småfugljeger som kjennes lett på sine brede og runde vinger og lange, smale stjert.

Strinda er fortsatt en mosaikk av bebygde strøk, grønne lunger, mindre skogholt og skog med myrer, dammer og vann samt et fjærområde mot Strindfjorden. Dette gir en rik og variert fuglefauna vi kan glede oss over og må ta vare på.

Kilder:

Bangjord, G. 1993. *Viltet i Trondheim kommune*. Trondheim kommune, Miljøvernnavd. Rapport TM93/03.

Hogstad, O. 2005. *Fauna i endring. Hva har skjedd med fugler og pattedyr på hundre år?* Bli med ut 2. NTNU Vitenskapsmuseet.

Thingstad, P. G. 2007. *Kunnskapsstatus for "viktige" dyrearter i Trondheim kommune, vurdering av trusler og forslag til tiltak*. NTNU, Vitenskapsmuseet, Zoologisk notat 2007-6.

Olav Hogstad er professor i zoologi ved NTNU, Vitenskapsmuseet, Seksjon for naturhistorie.